

Luonnonsuojelulailla rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvausmenettelyn kehittäminen

Tutkimustuloksia ja kehittämissuhteita

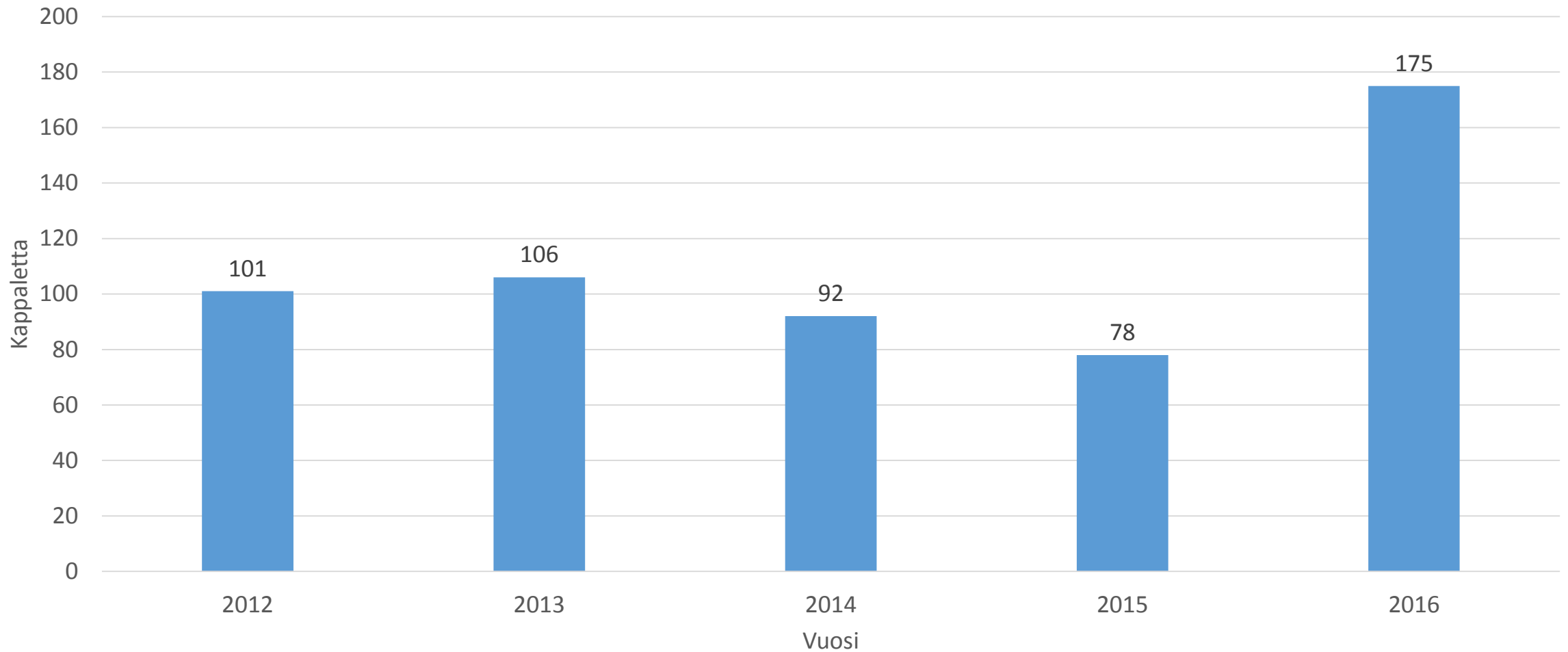
YM:n sidosryhmätilaisuus, Helsinki 2.11.2017

Tapio Määttä, Tero Laakso, Eija Miettinen, Niina Kosunen ja Outi Ratamäki

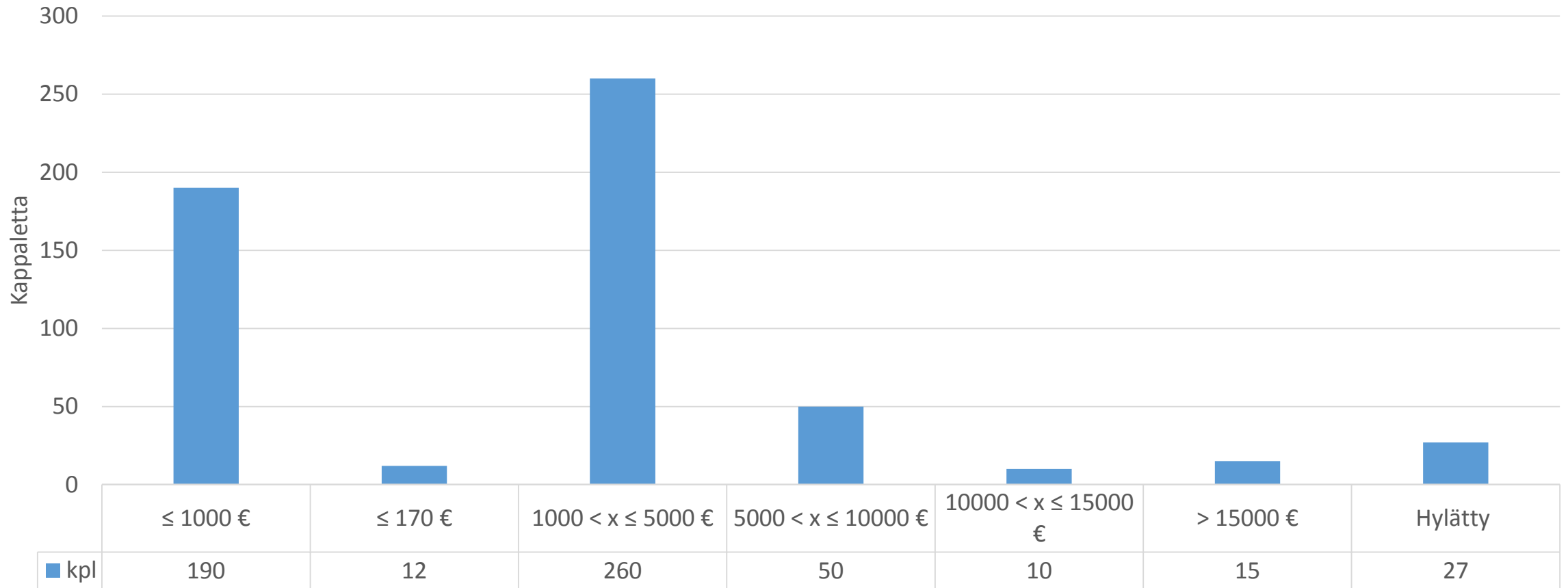
Hankkeen toteutus

- **Itä-Suomen yliopiston ympäristöoikeuden tutkimusryhmän ja Linnunmaa Oy:n konsortio:**
 - Tero Laakso, Outi Ratamäki ja Tapio Määttä (UEF)
 - Niina Kosunen ja Eija Miettinen (Linnunmaa Oy)
- **Nykytilan analyysi & empiirinen selvitys & kansainvälinen vertailu**
 - 6 taustaselvitystä
 - loppuraportti (74 s.) ml. 14 kehittämisehdotusta
- **Nykytila:**
 - ympäristöministeriön päätös ([1626/1991](#)) rauhoitettujen harvinaisten eläinten tuottamien vahinkojen korvaamiseksi maksettavista avustuksista = asetus (muutettu asetuksella 838/2020)
 - KHO 24.10.2017 t. 5383 (lepakoiden rakennukselle aiheuttama vahinko): päätöstä 1626/1991 on pidettävä hallinnon sisäisenä ohjeena talousarvioon otetun määrärahan käytöstä, eikä päätöksellä ole sitovaa vaikutusta suhteessa yksityisiin.

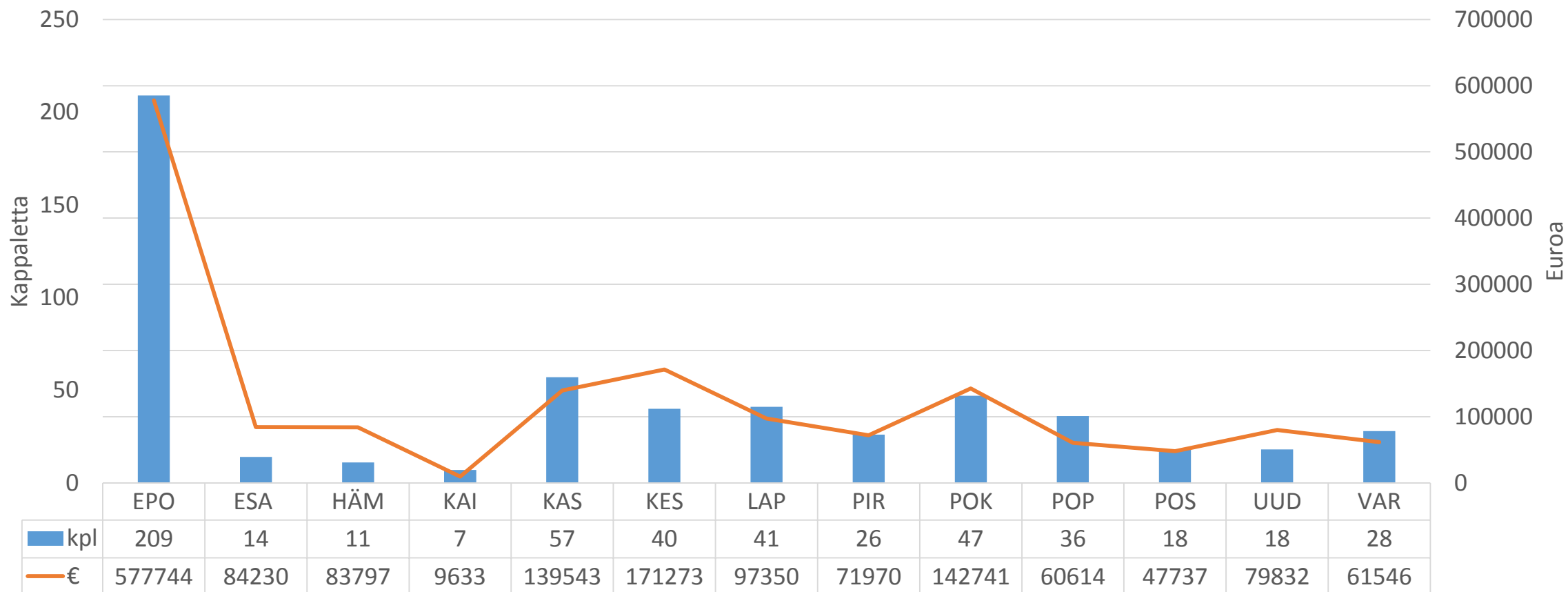
Avustuspäätösten lukumäärä (v. 2012–2016)

Avustuspäätösten lukumäärät luokittain yhteensä v. 2012–2016 (huom. erilaajuiset luokat)

Avustuspäätösten lukumäärät ja maksetut avustukset yhteensä v. 2012–2016

Avustukset eri vahinkotyyppeihin (yht. v. 2012–2016)

Avustus	kpl	€
viljelysvahinkoon	392	1176665
eläinvahinkoon	88	215767
rakennusvahinkoon	24	93351
puustovahinkoon	2	2100
irtaimistovahinkoon	3	6730
Yhteensä	509	1494613

Vahingon aiheuttanut laji (yht. v. 2012–2016)

Laji	Laji yksin		
	Kpl	Yhteensä (€)	Keskiarvo (€)
naakka	97	412302	4251
kurki	170	391037	2300
valkoposkihanhi	85	230173	2708
(kala)sääksi	45	169753	3772
lepakot *	10	86033	8603
joutsenet	32	81606	2550
korppi	9	25524	2836
varpunen *	1	24045	24045
kotkat *	16	12677	792
naurulokki	2	10802	5401

6 taustaselvitystä

Kosunen, Niina: **Vakuutusjärjestelmän** mahdollisuudet ja haasteet lajivahinkojen näkökulmasta.

Laakso, Tero: Euroopan unionin **valtioneuvoston päätökset** sekä kansalliset avustukset rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseksi ja korvaamiseksi. Oikeudellinen tarkastelu.

Laakso, Tero: Rauhoitettujen harvinaisten eläinten tuottamien vahinkojen korvaamiseksi maksettavista avustuksista annetun ympäristöministeriön päätöksen (1626/1991) nojalla ELY-keskusten tekemien **rahoituspäätösten empiirinen analyysi**.

Laakso, Tero: Rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäisemiseen ja vahinkojen korvaamiseen tarkoitettujen avustusten oikeudellinen sääntely **Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Virossa**.

Miettinen, Eija: Luonnonsuojelulailla (1096/1996) rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen korvausmenettelyn kehittäminen. **Hallinnon sisäinen menettely**.

Ratamäki, Outi: **Sidosryhmähaastattelujen** tulokset. Luonnonsuojelulailla (1096/1996) rauhoitetut lajit ja niiden aiheuttamat vahingot -hanke.

Kehittämisehdotukset 1, peruslähtökohdat

Suomen perustuslain (731/1999) [80 §:n](#) vaatimukset huomioon

- säädettävä laki rauhoitettujen eläinten aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta
- uuteen lakiin nykyisten asetusten sisältö ja niiden mukaiset menettelyt oikeudellisesti modernisoituina
 - ympäristöministeriön päätös ([1626/1991](#)) rauhoitettujen harvinaisten eläinten tuottamien vahinkojen korvaamiseksi maksettavista avustuksista
 - valtioneuvoston asetus ([8/2002](#)) maakotkien porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamisesta
- koherenttius muun lainsäädännön kanssa (LSL vs. MetsästysL & [riistavahinkolaki](#))

Euroopan unionin valtiontukisäännöt otettava huomioon

- ehdotus: maatalousala ennakoilmoitettava tuki
- vesiviljely ennakoilmoitettava/de minimis -tuki?

Oma rahoitusmomentti valtion budjettiin

Valtion tulo- ja menoarvion rajoissa myönnettävä harkinnanvarainen avustus

- oikeudellisesti kyse ei korvauksesta

Kehittämisehdotukset 2

Korvauksen ja avustuksen saajaa koskevat edellytykset

- Korvaukset lähtökohtaisesti luonnollisille henkilöille + maataloutta tai kalankasvatusta harjoittavat yhtymät ja yhtiöt
 - ei esim. kunnille, kuntayhtymille, maakunnille
- Tätä laajemmin: ennaltaehkäisyavustus; vapaaehtoinen paikallinen yhteistoimintaverkostoavustus; tutkimus- ja kehittämisavustus

Vahinkojen ennaltaehkäisemisen tavoite

- Korvauksen saamisen edellytyksenä olisi käytettävissä olevien kohtuullisten ennalta ehkäisevien toimenpiteiden suorittaminen (ks. Maatalousalan suuntaviivat 2014).
 - ei velvollisuutta muiden ennaltaehkäisevien toimien suorittamiselle edellytyksenä korvauksen saamiselle
 - ei edellytyksenä velvollisuutta hakea LSL:n mukaista poikkeuslupaa

Kehittämisehdotukset 3

Vahinkojen aiheuttajan ja vahinkojen kohteiden rajaaminen

- Lähtökohtaisesti ei ehdoteta rajattavaksi vahingon aiheuttajia, kohteita tai näiden yhdistelmiä esim. lajilistoilla
- Korvattavat vahinkotyytit: viljelysvahingot, eläinvahingot, porovahingot, kalankasvatusvahingot, irtaimistovahingot, rakennusvahingot ja puustovahingot
- Kaikkien rauhoitettujen lintu- ja nisäkäslajien aiheuttamat vahingot
- Jotkut toimenpiteet tulisi katsoa esim. normaaliin rakennuksen kunnossapitoon kuuluviksi ja tietty määrä vahinkoja tulisi sietää (esim. tikankolot puissa)

Kehittämisehdotukset 4

Vahingon, vahingon arvon (tukikelpoisten kustannusten) ja korvauksen osuuden (tuki-intensiteetin) määrittely

- EU:n valtioneuvoston sääntely otettava huomioon
- Suorat (välittömät) vahingot; aiheuttajan ja vahingon välillä syy-yhteys
- A) Vahingon arvon määrittelyssä käypä arvo lähtökohta,
- B) Mutta kaavamaiset (laskennalliset) arvot esim. viljelysvahingoissa; jos tästä merkittävä poikkeama ylös tai alas (satotaso, luomu)-> kaavamainen korjaus
- C) Lisäksi tietyt vahinkotyypit kaavamaisesti (esim. kalanviljelysvahinko, maakotkan poroille aiheuttamat vahingot)
- Ylikompensaation kieltäminen (muu tuet ja korvaukset vähennettävä)

Kehittämisehdotukset 5

Vahingon tunnistaminen ja arvioiminen sekä sen suorittaja

- Vahinko on tunnistettava ja arvioitava
- Tunnistamis- ja arviointitapa vaihtelisi vahinkotyypeittäin (esim. muuttolintujen aiheuttama viljelysvahinko, kotkan aiheuttama koiravahinko, maakotkan aiheuttama porovahinko)
- Tunnistamisen ja arvioimisen suorittaja vaihtelisi vahinkotyypeittäin; esim. viljelysvahingoissa kunnan/maakunnan maatalousviranomaisen, kotieläinvahingossa eläinlääkäri/rahoituksesta päättävä viranomaisen, kotka pesätarkastaja
- Mahdollisesti myös erilliset vahinkotarkastajat?

Kehittämisehdotukset 6

- Hallinnollinen rakenne ja menettely
 - Vahinkoilmoitus -> arviokirja -> korvaushakemus -> hallintopäätös
 - Menettelyn eri vaiheissa eri toimijatahot, jokaisella oma tehtävänsä
 - Asiakirjojen sisältö, määräajat, lomakkeet + sähköiset järjestelmät
 - Rahoituksesta päättävä viranomainen valtion lupa- ja valvontaviranomainen (LUOVA) vai maakunnan luonnonsuojeluviranomainen?
- > voidaan painottaa eri asioita, lopulta poliittinen päätös

Kehittämisehdotukset 5, ennaltaehkäisyavustus

Avustus ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin

- EU:n valtiontukisääntely huomioon, esim. tukikelpoiset kustannukset, enimmäistuki-intensiteetti
- Maatalousalan suuntaviivat 2014: rauhoitettujen lajien aiheuttamien vahinkojen ennaltaehkäiseminen mainitaan nimenomaisesti, tuki-intensiteetti 80/100 %
- Vesiviljely? De minimis -tukena (max 30 000 euroa/3 vuotta)?

Kehittämisehdotukset 6, yhteistoimintaverkostoavustus

Vapaaehtoinen, määräaikainen vahinkojen ennaltaehkäisyn paikallinen yhteistoimintaverkosto

- Tietyn lajin tietyllä alueella aiheuttamien (viljelys)vahinkojen ennaltaehkäisy
- Paikalliseen aktiivisuuteen ja kokemukseen perustuva
- Toimijoiden keskinäinen sopimus tehtävistä toimenpiteistä, niistä vastuussa olevista henkilöistä sekä kustannusten jaosta
- Rahoituksen myöntävä viranomainen vahvistaa sopimuksen rahoituspäätöksen pohjaksi
- Myös kohtuulliset suunnittelukustannukset korvattaisiin
- EU:n valtiontukisääntely otettava huomioon, esim. Maatalousalan suuntaviivat yhteishanke 100 %

Kehittämisehdotukset 7, tutkimus- ja kehittämisavustus

- Konkreettisten vahinkoja ehkäisevien tai rajoittavien välineiden tai keinojen kehittämiseen
- Toteutettujen ennaltaehkäisevien toimenpiteiden vaikutusten selvittämiseen
- Avustuksen saamiseen oikeutettujen henkilöiden piiri luonnollisia henkilöitä laajempi

Kiitos!

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi